

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ м. ДРОГОБИЧА

© Фарінович І.В., 2007

Розглянуто та проаналізовано структуру та динаміку зміни оборотного капіталу підприємств машинобудівної галузі м. Дрогобича. Визначено, які чинники впливають на структуру оборотного капіталу та запропоновано рекомендації щодо ефективного використання оборотного капіталу підприємствам машинобудівної галузі.

A structure and dynamics of change of floating capital of enterprises of machine-building industry of Drohobich is considered and analyzed. Certainly, what factors influence on a circulating capital structure and recommendations are offered in relation to the effective use of floating capital to the enterprises of machine-building industry.

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин, в умовах невизначеності та ризику функціонування суб'єктів підприємницької діяльності, результатом ефективної діяльності будь-якого підприємства чи організації є отримання максимального прибутку. На досягнення цього результату істотний вплив має ефективність використання оборотного капіталу.

Оборотний капітал відіграє важливу роль у структурі капіталу підприємства, оскільки від ефективності його використання залежить безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, ліквідність підприємства, його платоспроможність та рентабельність. І навпаки, неефективність використання оборотного капіталу на підприємствах в остаточному підсумку може призвести до зменшення прибутку, що може бути наслідком негативного впливу на формування оборотного капіталу таких чинників:

- нераціонального використання виробничих засобів;
- часткової реалізації готової продукції;
- незбалансованості дебіторської заборгованості з кредиторською;
- невизначеності частки дебіторської заборгованості в оборотних активах (значна частка дебіторської заборгованості в оборотних активах призводить до ризику неповерненості грошових коштів від дебіторів);
- незбалансованості грошових коштів на рахунках у банку чи в касі підприємства (велика сума грошових коштів може знецінитись під час інфляції, а незначна сума коштів свідчить про низьку ліквідність та платоспроможність підприємства).

Враховуючи вищезазначене, ефективне використання оборотного капіталу, як чинника підвищення фінансового результату підприємства, набуває все більшого значення.

Аналіз останніх досліджень. Висвітленню сутності, структури та ефективного використання оборотного капіталу присвятили праці відомі вчені.

Так, А. Поддєрьогін дає таке визначення оборотному капіталу: “оборотні кошти – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку” [4]. Підґрунтям фінансової стійкості підприємства є виважена, раціональна організація й ефективне використання оборотних коштів.

Подібною думки щодо визначення оборотного капіталу притримується проф. С. Покропивний, який вважає, що оборотні кошти – це сукупність грошових коштів підприємства, необхідних для формування й забезпечення кругообігу виробничих оборотних фондів та фондів обігу [1].

Також питанням ефективного використання оборотного капіталу приділяли увагу в своїх працях вітчизняні та зарубіжні вчені, такі, як: А. Загородній, Ю. Брігхем, В. Ковальов, І. Бланк, А. Золотарьова, Ю. Абрамов, Г. Кірейцев, Л. Павлова, Л. Ротштейн, О. Стоянова та ін. [4,5,7,8,9].

Цілі статті. Основною метою статті є дослідження ролі оборотного капіталу в здійсненні фінансової діяльності підприємств машинобудівної галузі м. Дрогобича; виявлення чинників, які впливають на структуру оборотного капіталу та запровадження шляхів покращання ефективності використання оборотного капіталу для таких підприємств в ринкових умовах.

Викладення основного матеріалу. Незважаючи на те, що з 2000 року спостерігається економічна стабільність в Україні та зростання промислового виробництва, проте така галузь промисловості, як машинобудування не зазнала значних змін у розвитку та збільшенні фінансового результату, про що свідчить низька рентабельність цієї галузі: у 2000 році: – 0,3%, у 2001 році – 4,0%, у 2002 році –1,5%, у 2003 році – 1,9%, у 2004 році – 3,1%, у 2005 році – 3,4% [2]. Низька рентабельність машинобудівної галузі спричинюється за рахунок морального та фізичного старіння основних фондів (70% обладнання експлуатується 15 і більше років, використовуються ресурсоємні технології), які не спроможні забезпечити необхідний обсяг виробництва та сприяти підвищенню конкурентоспроможності продукції підприємств машинобудування [6].

Відповідно до державної програми розвитку машинобудування на 2006–2011 рр., яка була затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2006 р., виділено такі основні проблеми машинобудування [6]:

- недостатня платоспроможність споживачів продукції;
- нерозвиненість інфраструктури;
- невідповідність галузі та структурування підприємств умовам вільної конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- застарілість основних фондів;
- низький кадровий потенціал;
- повільна адаптація підприємств машинобудування до роботи в ринкових умовах.

Також на розвиток машинобудування негативно впливає висока вартість кредитних ресурсів, що зумовлює малі обсяги інвестування та відсутність оборотних коштів.

Дослідження ролі оборотного капіталу на підприємствах машинобудівної галузі в м. Дрогобичі та його вплив на фінансовий стан є актуальним, враховуючи нестійкий фінансовий стан, низьку рентабельність машинобудування загалом.

Розглядаючи структуру оборотних активів підприємств машинобудівної галузі міста Дрогобича, таких, як: ВАТ “Дрогобицький машинобудівний завод” (надалі ВАТ “ДМЗ”), ВАТ “Дрогобицький долотний завод” (надалі ВАТ “ДДЗ”) та ВАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів” (надалі ВАТ “ДЗАК”) за 2002–2006 рр., потрібно виділити три основні складові оборотних активів, які займають найбільшу питому вагу в цих активах (табл. 1):

- виробничі запаси;
- готова продукція;
- дебіторська заборгованість.

Виробничі запаси – це сировина, основні та допоміжні матеріали, куповані напівфабрикати, паливо тощо, тобто це ресурси за допомогою яких виготовляється продукція машинобудівної галузі. Велика їх частка в структурі оборотних активів негативно впливає на розвиток підприємств машинобудування. Це пояснюється випереджаючими темпами зростання вартості ресурсів проти вартості виготовленої продукції, наприклад, за період із січня 2004 року по червень 2005 року індекс цін продукції машинобудування становив 12%, а індекс цін на метал перевищив 50%, на природний газ – 25%, паливо – 25%, транспортні послуги – на 30% [6].

Значна частка готової продукції в структурі оборотного капіталу також може негативно впливати на остаточний фінансовий результат підприємств, оскільки продукція машинобудування не є достатньо конкурентоспроможною через застаріле обладнання і може простоювати на складах підприємства.

Структура оборотних коштів ВАТ “ДМЗ”, ВАТ “ДДЗ”, ВАТ “ДЗАК” за 2002–2006 рр.

Показник	ВАТ “ДМЗ”										ВАТ “ДДЗ”										ВАТ “ДЗАК”									
	Питома вага за роками, %										Питома вага за роками, %										Питома вага за роками, %									
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006										
Виробничі запаси	22	22	23	21	21	14	19	29	21	11	37	33	33	37	41	37	33	33	37	41										
Незавершене виробництво	3,2	2,6	2,9	2,3	4,5	4,7	5,7	5,3	6	3,5	13	13	13	10	15	13	13	13	10	15										
Готова продукція	48	55	60	40	50	37	38	42	26	19,5	22	16	6,9	14	7,5	16	6,9	6,9	14	7,5										
Товари	0,03	0,05	0,04	0,02	7,5	0,6	0,05	1	1,4	0,3	0,02	0,03	0,02	0,03	0,03	0,02	0,02	0,02	0,03	0,03										
Векселі одержані	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,7	-	-										
Дебіторська заборгованість за товари	6,4	5,7	2,9	7,7	5	27	10	13	34	29	14	9,1	6,8	22	14	14	9,1	6,8	22	14										
Дебіторська заборгованість з бюджетом	2,8	-	-	-	-	2,6	1,8	4	0,06	1,1	1,2	1,2	1,17	0,05	0,08	1,2	1,2	1,17	0,05	0,08										
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	-	-	-	-	-	6,1	19	0,8	3,4	28	7,9	21	22	10	11,6	7,9	21	22	10	11,6										
Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	0,07	-	0,04	0,03	0,05	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-										
Інша поточна дебіторська заборгованість	2,4	4,1	3,4	26	9,5	0,3	0,016	0,004	-	0,03	1,8	2,6	7,9	3,4	3,8	2,6	7,9	7,9	3,4	3,8										
Поточні фінансові інвестиції	0,6	0,6	0,6	0,5	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-										
Грошові кошти в національній валюті	12	0,2	2,1	0,07	0,08	0,7	0,8	0,7	0,6	1,4	0,2	0,2	1	0,2	0,96	0,2	1	1	0,2	0,96										
Грошові кошти в іноземній валюті	-	6,8	2	-	0,3	1	2,4	0,08	3,4	3,6	-	0,018	1,6	-	0,95	-	0,018	1,6	-	0,95										
Інші оборотні активи	-	1,1	1,7	0,01	0,02	4,3	1,6	3	1,8	0,8	0,7	-	0,3	0,5	3,9	0,7	-	0,3	0,5	3,9										
<i>Оборотні активи, всього</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>										

Необхідно відмітити, що найменша частка готової продукції в структурі оборотного капіталу порівняно із іншими аналізованими підприємствами спостерігається на ВАТ “ДЗАК”. Це пояснюється спеціалізацією аналізованого підприємства (виготовлення автомобільних кранів) та більшим попитом на конкретний вид продукції.

У структурі оборотного капіталу підприємств машинобудування м. Дрогобича велику частку займає дебіторська заборгованість за товари, яка коливається або до збільшення, або до зменшення. Аналізуючи діяльність зазначених вище підприємств у 2002–2004 рр., спостерігаємо позитивну тенденцію до зменшення частки дебіторської заборгованості за товари в структурі оборотного капіталу. Але в 2005 році порівняно із попередніми роками ця частка різко зросла і становила: на ВАТ “ДМЗ” – 7,7% (збільшення на 4,8% порівняно із 2004 р.), на ВАТ “ДДЗ” – 34% (збільшення на 21% порівняно із 2004 р.), на ВАТ “ДЗАК” – 22% (збільшення на 15,2% порівняно із 2004 р.). У 2006 році порівняно із 2005 роком на ВАТ “ДМЗ” знову бачимо зменшення частки дебіторської заборгованості за товари та іншої дебіторської заборгованості, проте збільшується питома вага в структурі оборотного капіталу готової продукції. Аналогічно, в 2006 році зменшується частка дебіторської заборгованості за товари на ВАТ “ДДЗ”, але збільшується за виданими авансами, яка становить 28% в загальній структурі оборотного капіталу, порівняно, в 2005 році вона становила 3,4%, в 2004 році – 0,8%, в 2003 році – 19%, в 2002 році – 6,1%. Аналізуючи структуру оборотного капіталу ВАТ “ДЗАК” в 2006 році також спостерігається зменшення частки дебіторської заборгованості за товари в цій структурі, проте збільшується дебіторська заборгованість із бюджетом та за виданими авансами (табл. 1).

Відволікання оборотного капіталу в дебіторську заборгованість призводить до зменшення власного оборотного капіталу у сфері виробництва, внаслідок чого підприємству необхідно залучати додаткові джерела фінансування оборотного капіталу, наприклад, використовувати кредиторську заборгованість іншим підприємствам, що не впливає на покращання фінансового стану, а тільки спричинює замкнутий кругообіг коштів.

Структура оборотного капіталу аналізованих підприємств свідчить про негативну фінансово-інвестиційну діяльність. Питома вага поточних фінансових інвестицій в оборотному капіталі на ВАТ “ДМЗ” є незначною і становила в 2002 р. 0,6%; в 2003 р. – 0,6%; 2004 р. – 0,6%, в 2005 р. – 0,5%, а в 2006 р. – 0,4%. На інших підприємствах поточних фінансових інвестицій протягом цих років не було.

Враховуючи те, що сама структура оборотного капіталу не дає можливості спостерігати за його змінами протягом певного періоду, тому було проаналізовано динаміку змін оборотного капіталу підприємств машинобудування м. Дрогобича за 2003–2006 рр. (табл. 2).

Так, на ВАТ “ДМЗ” спостерігається динаміка до зростання виробничих запасів протягом аналізованого періоду. У 2005 році порівняно із 2004 роком бачимо збільшення виробничих запасів на 8,5%, проте спостерігається тенденція до зменшення готової продукції на 20% та товарів на 46%. У 2006 році порівняно із 2005 роком виробничі запаси зросли на 3,1%, а також зросла готова продукція на 27%. Дебіторська заборгованість за товари до 2005 року мала позитивну тенденцію до зменшення, але порівнюючи 2005 рік із 2004 роком вона різко зросла на 207%. У 2006 році порівняно із 2005 роком дебіторська заборгованість за товари зменшилась на 33%, проте збільшилась дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків на 39%.

У 2005 році спостерігається зменшення грошових коштів в національній валюті на 96% та в іноземній валюті на 99%, але в 2006 році грошові кошти в національній валюті збільшились на 16%, а в іноземній валюті на 100%.

Щодо ВАТ “ДДЗ”, то виробничі запаси в 2005 році порівняно із 2004 роком зменшились на 8,0%, а в 2006 році порівняно із 2005 роком – на 24%. Порівнюючи 2005 рік із 2004 роком спостерігається зменшення готової продукції на 22%, проте у 2006 році порівняно із 2005 роком вона зросла на 7,1%. Негативним моментом є зростання дебіторської заборгованості за товари та за виданими авансами в 2005 році – порівняно з 2004 роком дебіторська заборгованість за товари зросла на 226%, а дебіторська заборгованість за виданими авансами на 391%. У 2006 році дебіторська заборгованість як за товари, так і за виданими авансами також мала тенденцію до збільшення. Щодо фінансових інвестицій, то не спостерігається ніякого вливання це підприємство.

Динаміка оборотних коштів ВАТ "ДМЗ", ВАТ "ДДЗ", ВАТ "ДЗАК" за 2003-2006 рр.

Показники	ВАТ "ДМЗ"						ВАТ "ДДЗ"						ВАТ "ДЗАК"					
	Абсолютне (відносне) відхилення за роками						Абсолютне (відносне) відхилення за роками						Абсолютне (відносне) відхилення за роками					
	2003 від 2002	2004 від 2003	2005 від 2004	2006 від 2005	2003 від 2002	2004 від 2003	2005 від 2004	2006 від 2005	2003 від 2002	2004 від 2003	2005 від 2004	2006 від 2005	2003 від 2002	2004 від 2003	2005 від 2004	2006 від 2005		
Виробничі запаси	52,3 (1,5%)	203,5 (5,8%)	315,7 (8,5%)	126 (3,1%)	4504 (86%)	3268 (33%)	-1083 (-8%)	-2924 (-24%)	1265,8 (17%)	831,9 (9,7%)	2117,5 (22%)	1446,4 (12%)	1265,8 (17%)	831,9 (9,7%)	2117,5 (22%)	1446,4 (12%)		
Незавершене виробництво	-87,6 (-17%)	43,2 (10%)	-32 (-6,9%)	447,4 (104%)	1166 (70%)	-445 (-16%)	1003 (42%)	-538 (-15%)	747 (29%)	524,6 (15%)	-575,7 (-15%)	1515,4 (46%)	747 (29%)	524,6 (15%)	-575,7 (-15%)	1515,4 (46%)		
Готова продукція	1264,8 (17%)	860,5 (9,9%)	-1996 (-20%)	2070,1 (27%)	5398 (40%)	306 (1,6%)	-4223 (-22%)	1050 (7,1%)	-343,4 (-7,6%)	-2179,1 (-52%)	2655,9 (136%)	-2228,7 (-48%)	-343,4 (-7,6%)	-2179,1 (-52%)	2655,9 (136%)	-2228,7 (-48%)		
Товари	2,9 (47%)	-1,9 (-21%)	-3,3 (-46%)	1437,7 (37834%)	-190 (-87%)	424 (1514%)	322 (71%)	-531 (-68%)	2,8 (51%)	-2,1 (-25%)	5,9 (96%)	-1,5 (-12,5%)	2,8 (51%)	-2,1 (-25%)	5,9 (96%)	-1,5 (-12,5%)		
Дебиторська заборгованість за товари	-93,8 (-9,5%)	-424,5 (-47%)	968 (207%)	-484 (-33%)	-4663 (-48%)	887 (18%)	13259 (226%)	4898 (25%)	-458,8 (-16%)	-386,4 (-16%)	4914,4 (256%)	-2386,6 (-34%)	-458,8 (-16%)	-386,4 (-16%)	4914,4 (256%)	-2386,6 (-34%)		
Дебиторська заборгованість з бюджетом	-433 (-100%)	-	-	-	-31 (-3,2%)	867 (94%)	-1751 (-98)	850 (242%)	68,9 (29%)	26,6 (8,7%)	-311,8 (-94%)	8,8 (51%)	68,9 (29%)	26,6 (8,7%)	-311,8 (-94%)	8,8 (51%)		
Дебиторська заборгованість за виданими авансами	-	-	-	-	7304 (339%)	-9067 (-95%)	1522 (391)	20960 (1096%)	3882,7 (251%)	995,2 (18%)	-3211,6 (-49%)	422,1 (13%)	3882,7 (251%)	995,2 (18%)	-3211,6 (-49%)	422,1 (13%)		
Дебиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	-11,9 (-100%)	7,2 (100%)	-0,1 (-1,3%)	2,8 (39%)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Інша поточна дебіторська заборгованість	269,3 (71%)	-97,4 (-15%)	4419,8 (807%)	-3144,7 (-63%)	-94 (-92%)	-6 (-75%)	-2 (-100%)	28 (100%)	312,4 (85%)	1547,3 (228%)	-1164,2 (-52%)	132,8 (12,5%)	312,4 (85%)	1547,3 (228%)	-1164,2 (-52%)	132,8 (12,5%)		
Поточні фінансові інвестиції	0	0	-7,6 (-7,4%)	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
Грошові кошти в національній валюті	-1817,9 (-97%)	301,5 (717%)	-329,9 (-96%)	2,2 (16%)	140 (54%)	-75 (-18%)	20 (6%)	811 (235%)	9,8 (18%)	224 (359%)	-209,5 (-73%)	211,9 (275%)	9,8 (18%)	224 (359%)	-209,5 (-73%)	211,9 (275%)		
Грошові кошти в іноземній валюті	1067,5 (100%)	-750,7 (-70%)	-316,8 (-100%)	69,5 (100%)	789 (205%)	-1137 (-96%)	1884 (5233%)	1000 (52%)	4,7 (100%)	459,1 (9768%)	-463,8 (-100%)	296,3 (100%)	4,7 (100%)	459,1 (9768%)	-463,8 (-100%)	296,3 (100%)		
Інші оборотні активи	179,3 (100%)	94,7 (52%)	-271,8 (-99%)	3,2 (145%)	-721 (-47%)	534 (66%)	-319 (-24%)	-356 (-34%)	-139,8 (-100%)	103,8 (100%)	61,5 (59%)	1059,8 (641%)	-139,8 (-100%)	103,8 (100%)	61,5 (59%)	1059,8 (641%)		
Оборотні активи, всього	237,5 (1,5%)	236,1 (1,5%)	2746 (17%)	530,2 (2,8%)	13602 (38%)	-4444 (-9%)	10632 (23%)	25248 (45%)	5639,1 (28%)	2804 (11%)	2767,5 (9,9%)	476,7 (1,5%)	5639,1 (28%)	2804 (11%)	2767,5 (9,9%)	476,7 (1,5%)		

Аналізуючи динаміку оборотного капіталу ВАТ “ДЗАК”, також спостерігається тенденція до збільшення виробничих запасів. Найбільше зросли виробничі запаси у 2005 році (на 22% порівняно із 2004 роком). Також спостерігається збільшення готової продукції на 136% у 2005 році порівняно із 2004 роком, в попередні роки вона мала тенденцію до зменшення. У 2006 році спостерігається зменшення готової продукції порівняно із 2005 роком на 48%. Дебіторська заборгованість за товари протягом 2002–2004 рр. зменшувалась, проте в 2005 році порівняно з 2004 роком зросла на 256%. Порівнюючи 2006 рік із 2005 роком, спостерігається зменшення дебіторської заборгованості за товари на 34%, проте збільшилась дебіторська заборгованість із бюджетом (на 51%) та за виданими авансами (на 13%), що свідчить про неналагоджену систему розрахунків із дебіторами.

Отже, підсумовуючи проаналізовану структуру та динаміку оборотного капіталу підприємств машинобудівної галузі м. Дрогобича, необхідно зазначити, що хоча з 2002 року спостерігається покращання у розрахунках із дебіторами, збільшення випуску продукції та збільшення грошових коштів, проте 2005 рік показав негативну динаміку оборотного капіталу аналізованих підприємств. На жаль, це свідчить про нестійкий фінансовий стан підприємств машинобудівної галузі.

Зростання виробничих запасів не гарантує збільшення обсягу виробництва, а тільки пов’язано зі зростанням вартості ресурсів, що призводить до зниження прибутку.

Проводячи аналіз готової продукції та дебіторської заборгованості за товари, спостерігаємо прямий взаємозв’язок між ними. Зменшення готової продукції призводить до збільшення дебіторської заборгованості за товари, або дебіторської заборгованості за виданими авансами і навпаки (табл. 2). Такий взаємозв’язок тільки підтверджує про неналагоджену систему розрахунків із дебіторами, яку необхідно покращувати.

Негативним чинником є відсутність фінансових інвестицій в цю галузь підприємств, що негативно впливає на оновлення виробничого потенціалу, загалом, і зміни у структурі виробництва, зокрема.

Збільшення дебіторської заборгованості в 2005 році також має негативний характер в структурі оборотного капіталу. Оскільки поява дебіторської заборгованості на підприємствах призводить до вилучення з обігу певної суми грошових коштів, які слугують для безперервного виробничого циклу.

Для ефективного використання оборотного капіталу необхідно приділяти значну увагу управлінню дебіторською заборгованістю.

Для ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємствам необхідно розробити стратегію кредитної політики, яка передбачає такі основні складові щодо контрагентів [5]:

1) період кредитування – дорівнює середньому періоду погашення дебіторської заборгованості в днях;

2) стандарти кредитоспроможності: можна дати два визначення кредитоспроможності – з позиції позичальника і з позиції кредитора. Кредитоспроможність з позиції позичальника – це наявність передумов для отримання кредиту, здатність повернути його і сплатити відсотки за користування кредитом, з позиції кредитора – правильне визначення розміру можливого кредиту;

3) політика інкасації – це визначення умов розрахунків зі своїми клієнтами.

Для того, щоб швидше повертались кошти за реалізовані товари від дебіторів, підприємствам рекомендується застосовувати пільги у розрахунках. У такому разі підприємства щодо своїх покупців, які несвоєчасно оплачують рахунки, застосовують політику збору платежів, до якої відносяться знижки за оплату рахунків в більш ранні строки.

Для здійснення такої політики підприємствам пропонується використовувати схему типу “2/10 повна 30” [5], яка означає:

– покупець отримує знижку в розмірі 2% у випадку оплати отриманого товару протягом 10 днів з початку періоду кредитування;

– покупець сплачує повну вартість товару, якщо оплата здійснюється в період (10+1)-го по 30 день кредитного періоду;

– у разі несплати протягом 30 днів необхідної суми покупець буде вимушений додатково сплатити неустойку, розмір якої становитиме 0,5% за кожний день прострочення.

Дослідження діяльності підприємств машинобудівної галузі м. Дрогобича дає можливість стверджувати про позитивні зрушення у формуванні оборотного капіталу протягом 2002–2004 рр. Ці позитивні зміни відбувались за допомогою збільшення в країні в тих роках експорту продукції підприємств машинобудівної галузі у 2,7 раза [3].

Проте в 2005 році спостерігається негативна тенденція до збільшення дебіторської заборгованості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Машинобудівна галузь є серцевиною всієї промисловості і повинна відігравати вирішальну роль у реалізації досягнень науково-технічного прогресу у всіх галузях господарства, проте низька рентабельність підприємств, застаріле обладнання, незначні фінансові інвестиції в галузь зменшують можливості розвитку цієї галузі, розвиток якої позитивно впливатиме на розвиток економіки загалом.

Враховуючи вищевикладене для покращання фінансового стану та ефективнішого використання оборотного капіталу підприємствам машинобудівної галузі необхідно:

1) для раціонального використання виробничих запасів запровадити чітку систему планування тих запасів;

2) для зменшення ризику неповернення коштів за реалізовану продукцію здійснювати аналіз платоспроможності та фінансової стійкості покупців;

3) для покращання роботи із дебіторами необхідно розробити політику збору платежів за реалізовану продукцію щодо своїх контрагентів;

4) запровадити моніторинг щодо стану дебіторської заборгованості та впроваджувати заходи для зменшення частки дебіторської заборгованості в структурі оборотного капіталу;

5) для збільшення ліквідності, підвищення рентабельності та прибутків підприємства рекомендується використовувати такий вид банківських послуг, як факторинг.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні ролі оборотного капіталу та його впливу на розвиток машинобудівної галузі загалом.

1 Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 528 с. 2. Державний комітет статистики 2005. 3. Кузнецова Л. Структурні зміни у промисловості України: критерії прогресивності // Економіст. 2005. – №8. – С. 50–55. 4. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. Проф. А.М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с. 5. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник / за ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – Вид. 3-тє, перероб. та доп. – К.: ЦНЛ, 2004. – 531 с. 6. industry.kmu.gov.ua/document/38187/ 7. Бланк И.А. Управление активами. – К.: Ника-Центр, 2000. 8. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту / Пер. з англ. – К.: КП “ВАЗАКО”, Видавництво “Молодь”, 1997. 9. Партин Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємств: Консп. лекцій. – Львів: Ліга-Прес, 2002. – 152 с.